
Menneskeretten brytes i Gaza

DEBATT

ULRIKKE RØED-FAUSKE

Ulrikke Røed-Fauske er spesialist i allmennmedisin, fastlege og leder for Bystranda legesenter i Kristiansand. Hun er medlem av Menneskerettighetsutvalget i Legeforeningen.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

REIDAR HJERMANN

Reidar Hjermann er psykologspesialist ved BUPA i Vestfold og tidligere barneombud i Norge. Han er leder av menneskerettighetsutvalget i Psykologforeningen.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

Menneskerettighetsutvalgene i Legeforeningen og Psykologforeningen krever at norske myndigheter øker innsatsen for permanent humanitær våpenhvile.

Skadevirkningene av det som skjer i Gaza i disse dager vil prege generasjoner fremover. Bruddene på menneskerettighetene er mange og hjerteskjærende, de overlevendes fysiske og psykiske helseskader ufattelig store. Norge er et lite land, men vi har innflytelse. Menneskerettighetsutvalgene i Legeforeningen og Psykologforeningen mener norske myndigheter ikke går langt nok i å be om permanent våpenhvile.

Forholdene i Gaza

For sivilbefolkningene i begge områder råder det nå en grusom, uforutsigbar og dødelig hverdag. Over 11 000 palestinere og 1 200 israelere er drept siden Hamas sitt terrorangrep 7. oktober, og tallene stiger dag for dag. 240 gisler sitter i fangenskap hos Hamas. Over 4 400 palestinske barn har så langt mistet

livet (1), et tall som overstiger totalt antall drepte barn i Gaza i hele perioden 2008–23 (2). Krigen rammer først og fremst de mest sårbare gruppene i samfunnet, som gravide kvinner og barn, ikke dem partene hevder er målet i angrepene (3, 4). Blant de sivile tapene er det også et betydelig antall helsearbeidere, journalister og FN-ansatte. 15. november inntok israelske militære Gazas største sykehus, Al-Shifa, og det pågår krigshandlinger inne på selve sykehuset. Det rapporteres om at 22 av Gazas 36 sykehus nå er ute av funksjon (5, 6).

«Som helsepersonell sjokkeres vi over forholdene våre kolleger på sykehusene i Gaza nå jobber under»

Som helsepersonell sjokkeres vi over forholdene våre kolleger på sykehusene i Gaza nå jobber under. De foretar akutte keisersnitt og operasjoner på gulvet, uten bedøvelse og smertestillende medikamenter, under særdeles dårlig hygieniske forhold både under og etter behandling (7). Kronisk syke mennesker med presserende behov for behandling står uten mulighet for hjelp. Det er akutt mangel på ressurser for å ivareta menneskeliv og menneskeverd, og verdenssamfunnet når ikke inn til Gaza med nødvendig hjelp. Konsekvensene er store både på kort og lang sikt, og det haster mer enn noen gang å intervenere.

Folkeretten brytes

Folkeretten, inkludert krigens folkerett, maner til distinksjon, humanitet, militær nødvendighet og proporsjonalitet. Dette overses nå suverent av begge parter. Både menneskerettighetene, barnekonvensjonen og FN-pakten er en del av folkeretten (8). Krigens folkerett består i hovedsak av Genèvekonvensjonene og Haagkonvensjonene. De inneholder regler for beskyttelse av sivile ofre i krig og regler for krigføring. Selv om en stat ikke har ratifisert avtalene, kan folkeretten gjelde dersom sedvaneprinsippet slår inn. Et eksempel på dette er regler for human behandling av sivile og krigsfanger (8). Israel har som medlem av FN forpliktet seg til å følge folkeretten, inkludert menneskerettighetene. Men de gjør ikke det i den pågående konflikten.

Palestina er ikke anerkjent som egen stat av alle land (heller ikke Norge) og har i FN status som observatørstat. Hamas sitt angrep på Israel bryter med flere deler av folkeretten, blant annet menneskerettighetene og suverenitetsprinsippet. Menneskerettighetsbruddene er grove på begge sider av krigen. Vi mener likevel det er både rett og viktig å påpeke at bruddene er proporsjonalt verst i Israels pågående motoffensiv. Befolkningen i Gaza ble for eksempel bedt om å reise sørover for å unngå krigshandlinger, for så å oppleve at de ble angrepet mens de var på flukt (9). Dette er en krigsstrategi som er kjent fra flere andre konflikter, blant annet i krigene i Tsjetsjenia og Ukraina, og som vi fordømmer sterkt. Strategien bryter med prinsippene om beskyttelse av sivile i en militær konflikt og med regler for krigføring.

I brorskapets ånd

Menneskerettighetenes artikkel 1 stadfester at alle mennesker er født frie med samme menneskeverd og like rettigheter (10). Mennesker er utstyrt med fornuft og samvittighet og bør handle mot hverandre i brorskapets ånd. Både angrepet 7. oktober og krigshandlingene senere vitner om lite hensyn til menneskeverd og om manglende samvittighet. Videre omfatter menneskerettighetene rett til liv, frihet og personlig sikkerhet (artikkel 3), unngåelse av tortur, grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff (artikkel 5). Disse prinsippene overholdes overhodet ikke.

*«Med sin svært innskrenkede bevegelsesfrihet levde palestinere på Gazastripen allerede før 7. oktober med hyppige brudd på
brorparten av de 30 menneskerettighetsartiklene»*

Menneskerettighetene omhandler også retten til å bevege seg fritt og til fritt å velge oppholdssted innenfor en stats grenser og rett til å forlate et hvilket som helst land, innbefattet sitt eget, og til å vende tilbake til sitt land (artikkel 13). Med sin svært innskrenkede bevegelsesfrihet levde palestinere på Gazastripen allerede før 7. oktober med hyppige brudd på brorparten av de 30 menneskerettighetsartiklene.

Grobunn for mer ekstremisme

Vi er dypt bekymret for hva opplevelsene på begge sider av den pågående krigføringen vil medføre av psykiske traumer for befolkninger som fra før har et særlig anstrengt forhold. Det gir grobunn for og rekruttering til ekstremisme, som ingen er tjent med. Vi ser allerede klar radikalisering i denne langvarige konflikten (11). Det som skjer nå, vil stimulere til ytterligere ekstremisme og vold.

Et menneskeliv på Gaza, i Israel, i USA, i Europa er like mye verdt. Et barns liv som ødelegges i dag, er en ødeleggelse av fremtiden. Vi må ta vårt kollektive ansvar og handle ut ifra hva som skjer nå, ikke ut fra grusomheter som er begått tidligere i historien. Den norske regjeringen har i likhet med en rekke andre stater tydelig stadfestet sin kritikk til partene. Dette er bra, men det er ikke nok. Hvis våre allierte stater også er våre venner, tåler de å høre fra oss at de må bidra til fred.

*«Vi må ta vårt kollektive ansvar og handle ut ifra hva som skjer nå,
ikke ut fra grusomheter som er begått tidligere i historien»*

Det foregår ikke bare en krig mellom to parter. Et internasjonalt spill mellom flere stater kompliserer bildet. Vi mener hensynet til menneskeverdet nå må gå foran politiske hensyn, og man må tørre å forsvare folkerettsprinsippene

Vårt budskap

Menneskerettighetsutvalgene i Legeforeningen og Psykologforeningen står samlet om følgende budskap: Uavhengig av politisk ståsted må de grove bruddene på menneskerettighetene opphøre nå! Humanitær hjelp må inn i Gaza, og hjelpearbeidere må skjermes for angrep. Vi krever ikke bare at Norge bidrar til at helsepersonell står klare til å lindre og hjelpe etter at støvet har lagt seg. Vi krever en permanent humanitær våpenhvile nå.

REFERENCES

1. Updated FN. Israel-Palestine crisis: Amid war crimes fears, UN rights chief renews calls to stop violence, free hostages. <https://news.un.org/en/story/2023/11/1143432> Lest 20.11.2023.
2. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. Data on casualties. <https://www.ochaopt.org/data/casualties> Lest 20.11.2023.
3. FN. Israel-Palestine crisis: Silence the guns, UN relief chief tells Paris forum. <https://news.un.org/en/story/2023/11/1143382> Lest 20.11.2023.
4. UNICEF. Joint statement by UNICEF, UNDP, UNFPA, WFP and WHO on humanitarian supplies crossing into Gaza. <https://www.unicef.org.uk/press-releases/joint-statement-by-unicef-undp-unfpa-wfp-and-who-on-humanitarian-supplies-crossing-into-gaza/> Lest 20.11.2023.
5. ABCNews. Over half of Gaza's hospitals are non-functional: WHO. <https://abcnews.go.com/International/live-updates/israel-gaza-hamas-war/over-half-of-gazas-hospitals-are-nonfunctional-who-104921506?id=104837945> Lest 20.11.2023.
6. WHO. UNFPA, UNICEF and WHO Regional Directors call for immediate action to halt attacks on health care in Gaza. <http://www.emro.who.int/media/news/unfpa-unicef-and-who-regional-directors-call-for-immediate-action-to-halt-attacks-on-health-care-in-gaza.html> Lest 20.11.2023.
7. Reuters. In Gaza, hospital procedures without anaesthetics prompted screams, prayers. <https://www.reuters.com/world/middle-east/gaza-hospital-procedures-without-anaesthetics-prompted-screams-prayers-2023-11-10/> Lest 20.11.2023.
8. Folkerett FN. www.fn.no/tema/konflikt-og-fred/folkerett Lest 20.11.2023.
9. BBC. Strike on civilian convoy fleeing Gaza: What we know from verified video. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-67114281> Lest 20.11.2023.

10. FN. Universal Declaration of Human Rights.

<https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>

Lest 20.11.2023.

11. FN. Detailing extremist violence on both sides of Israeli-Palestinian conflict, senior official tells security council political horizon must be re-established. <https://press.un.org/en/2023/sc15390.doc.htm> Lest 20.11.2023.

Publisert: 22. november 2023. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.23.0776

Mottatt 12.11.2023, godkjent 21.11.2023.

Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 27. mars 2026.